

"AYDINLAR DİLEKÇESİ"
DAVASINDA OKUNAN VE
TÜRKİYE'DE YAYINI YASAKLANAN

AZİZ NESİN'İN SAVUNMASI

"AYDINLAR DİLEKÇESİ"
DAVASINDA OKUNAN VE
TÜRKİYE'DE YAYINI YASAKLANAN

AZİZ NESİN'İN SAVUNMASI

İFO-TÜRK
Araştırma-Çeviri-Belge Bölümü
Eylül 1985

INFO-TURK

Section de
Recherche-Traduction

Rue des Eburons 31 - 1040 - Bruxelles
tél: 230 34 72

D/1985/2198/54

SUNUŞ

12 Eylül 1980 Darbesi'ni izleyen yıllarda insan hak ve özgürlüklerinin ayaklar altına alınmasının en çarpıcı örneklerinden biri de, iki bini aşkın Türkiye'li aydın tarafından "Cumhurbaşkanı" sıfatıyla Kenan Evren'e sunulan bir dilekçe Yüzünden bizzat Evren'in direktifiyle kovuşturma açılması ve içlerinden 59'unun "sıkıyönetim yasağına aykırı olarak bildiri yayınlama" suçlamasıyla askeri mahkemeye verilmesidir.

Davanın savunma aşaması, 12 Temmuz 1985 günü, Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanı Aziz Nesin'in 11 sayfalık yazılı savunmasını okumasıyla başlamıştır.

Aslında bu, bir savunmanın ötesinde, yürekli aydınlarımız adına Kenan Evren'i tarih mahkemesinde sanık sandalyesine oturtan son derece önemli bir belgedir.

Nesin'in savunmasının içeriği askeri yönetim adına

aydınları yargılayan mahkemeyi öylesine telaşa düşürmüştür ki, aynı günkü duruşmada bu belgenin Türkiye basınında yayınlanması yasaklanmıştır.

Bu tarihsel belgeyi aynen dünya ve Türkiye kamuoyunun bilgisine sunuyoruz.

İNFÖ-TÜRK

**Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı
1 Sayılı Askeri Mahkemesine**

Sayın Yargıç,

15 Mayıs 1984 tarihinde Cumhurbaşkanlığına ve T.B.M.M. Başkanlığına sunduğumuz 6 sayfalık yazının başında, o yazıyı imzalamış bulunan 2000'i aşkın Türk aydını şöyle demektedir: "Türkiye'de demokratik düzene ilişkin gözlem ve istemler bölümlerinden oluşan dilekçe". Demek, ikibinden çok Türk aydını imzaladıkları bu yazıya dilekçe diyor.

Cumhurbaşkanı TRT'deki söylevinde, eleştirerek sözünü ettiği bu yazıya dilekçe demişti. Demek, Cumhurbaşkanı için de bu yazı dilekçedir.

Başbakan 18 Mayıs 1984 tarihindeki basın toplantısında, yine bu yazıdan dilekçe diye söz ediyordu. Demek, Başbakan için de bu yazı dilekçedir.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, Askeri Savcılığa gönderdiği, soruşturma açılması buyruğunda bu yazıya dilekçe diyor. Demek, Sıkıyönetim Komutanlığına göre de bu yazı dilekçedir.

Askeri Savcılık, imzalayanları 2969 sayılı yasayı bozmaktan sorgularken de bu yazıya dilekçe demiş ve biz sanıklar dilekçeyi imzalamaktan sorgulanmıştık. Demek, Askeri Savcıya göre de işbu yazı dilekçedir.

Bu aşamadan sonra bizlere iddianame verilince, bu konuda iki şeyin birdenbire değişmiş olduğunu gördük. Birincisi şu: önce ikibinden çok aydının sonra Devlet Başkanının daha sonra Başbakanın, ondan sonra Sıkıyönetim Komutanlığının ve en sonra da Askeri Savcının dilekçe dedikleri bu yazı, iddianamede birdenbire bildiri oluvermişti.

İddianamede değiştirilen ikinci şey de şu: biz elli-altı sanık, daha önce 2969 sayılı yasayı bozmaktan sorgulanmışken, iddianamede bize yöneltilen suç birdenbire değiştirilip Sıkıyönetim Komutanlığının bir yasağına uymamak olmuştu.

İşte o tarihten bu yana, bir yıldanberi sanıklarla savcılık ve Mahkeme arasında bir dilekçe-bildiri tartışmasıdır sürüp gidiyor. Biz sanıklar, dilekçe olan yazımızın dilekçe olduğunu kanıtlamaya çalışıp duruyoruz. Savcılık da dilekçe olan yazımızın dilekçe olmayıp bildiri olduğunu iddia edip duruyor. Görülüyor ki bu dava, özünden büsbütün uzaklaştırılıp, dilekçe mi, bildiri mi olduğu tartışılan biçimsel ve filolojik bir sorun haline getirilmiştir.

Ben bu savunmamda, dilekçemizin dilekçe olduğunu kanıtlamaya çalışmayacağım. Çünkü bunun, eski

deyimle "Abesle iştilal" denilen saçmayla uğraşmak olduğunu biliyorum.

Ancak bir nokta üzerinde durmak istiyorum: Dilekçemizi birdenbire bildiriye ve bize yöneltilen suçu 2969 sayılı yasayı bozmaktan Sıkıyönetim Komutanlığının bir yasağına uymamaya çevirenlerin, elbet bu değişmeyi yapmaktan bir düşündükleri vardır. Bizce bunun iki nedeni olabilir:

1. 12 Eylül 1980'den seçimlerin yapıldığı tarihe dek süren askeri yönetim dönemindeki işleri, yürütme ve uygulamaları eleştirmeyi yasaklayan 2969 sayılı yasayı bozmaktan yargılanmış olsaydık, duruşmalarda dilekçemizin özünün, içeriğinin tartışılması ve hangi gerekçelerle bu dilekçeyi hazırladığımızın açıklanması gerekecek ve bütün bunlar zorunlu olarak basın yoluyla kamuya yansıtılacaktı. Türk halkının bütün bunlardan habersiz kalması için suçlanmamızın biçimi değiştirilerek, Sıkıyönetim yasaklarından birine uymamak olan bildiri yayınlamakla suçlandık.

2. Daha mahkemeye verilmeden ve daha sorguya bile çekilmeden, Devlet Başkanı bu dilekçeyi imzalayanları, aynı günde TRT'den üç kez yayınlanan Manisa'daki ünlü konuşmasında vatan hainliğiyle suçluyordu. YÖK Üniversitesi'nin fahri hukuk profesörü olan Devlet Başkanı, mahkeme kararına gerek görmeden ikibinden çok Türk aydınını vatan hainliğiyle suçlayarak mahkum etmişti. Vatan hainlikleri TRT'den Türk ve dünya kamuoyuna ilan edilmiş olan bu insanları 2969 sayılı yasayı bozmaktan mahkum etmek hem olanaksızdı, hem de dilekçenin içeriğinin tartışılmasını gerektire-

ceğinden, yöneltilen suç değiştirilerek dilekçemiz bildiriye çevrilmek istenmiştir.

Bir insanı, vatan haini görmekten daha aşağılayıcı ne olabilir? Devlet Başkanının bizleri vatan hainliğiyle suçladığından beri ne yapmam gerektiğini düşünüp duruyorum. Susmam, kabul etmek anlamına mı gelecek? Yoksa korkak ve umarsız olduğum mu sanılacak? İnsan, onuru için yaşıyorsa, kime karşı olursa olsun, onurumu korumak zorundayım.

Devlet Başkanının kimi konularda sorumlunun bulunmaması, sorumsuz olduğu anlamına gelmez.

Ne yapılması gerektiğini hukukçulara sorup araştırdığım zaman çok şaşılabilir bir durum ortaya çıktı. Hiç kimse ne yapılması gerektiğini açıklıkla bilmiyordu. Hepimiz Devlet Başkanının sorumlu tutulamayacağını sanıyorduk. Çünkü, Cumhuriyet tarihimizin yedi devlet başkanından hiçbiri, kamu önünde yurttaşlarını böylesine aşağılamamıştı, yani olayın bir başka örneği yoktur.

Cumhurbaşkanı da bir yurttaştır ve onun da cezai ehliyeti vardır ve onun da sorumluları bulunmaktadır. Anayasanın 105. maddesine göre Devlet Başkanının sorumlu olmayışı, salt imzası bulunan kararnamele dolayısıyledir. Bunun dışında Cumhurbaşkanının da, tıpkı benim gibi yasalar önünde sorumlu olması gerekir.

Demokrasilerde Cumhurbaşkanlarına sorum düşmemesinin nedeni, yetkilerinin kendilerinden alınıp parlamentoya ve hükümetlere verilmiş olmasındandır. Oysa, 1982 Anayasası'na göre bizde Devlet Başkanı geniş yetkilerle donanmış olduğundan, sorumluları da o oranda artmış olmalıdır.

Kısacası, beni Türk Ulusunun tanıklığı önünde vatan haini ilan ederek aşağılayan Devlet Başkanı Kenan Evren'i mahkemeye vereceğimi burada bildiriyorum. Borçlar Kanununun 41. ve 49. maddeleri ile Medeni Kanunun 24. maddesine göre manevi tazminat davası açacağım. Dokunulmazlığı yüzünden şimdiden ceza davası açamıyorsam da, dokunulmazlığı kalkınca T. Ceza Kanununun 480-482. maddelerine göre ceza davası da açacağım. Devlet Başkanı Evren'in dokunulmazlığının düşmesine dek yaşamım elvermezse, onu en yüce ve en yansız adalet yeri olan zamanın, yani tarihin yargılamasına bırakıyorum.

Dilekçemizin bildiri olduğunun kanıtlanması için sorgulanan imzacılardan kimisinin tanıklık sözleri çok ilginçtir. Bu tanıklardan Kartal Tibet adlı rejisör tanık olarak bile askeri savcı karşısına çıkmaktan öylesine korkmuştur ki, sarhoş olduğundan dilekçeyi nerde, ne zaman imzaladığını anımsamadığını söyleyerek "İmza atmaktan dolayı suç işlemişsem cezama razıyım" demiştir. Sanık değil, bir tanığın tutuklanma korkusundan kurtulmaya çalışmasının ne demek olduğu düşünülmelidir. Çünkü Devlet Başkanı'nın dilekçeyi imzalayanları vatan haini ilan edişinin ardından hemen Askeri Mahkemede dava açılması, sayısı beşi geçmiyen kimi imzacılar üzerinde panik denilecek korku yaratmıştır.

Dilekçenin hazırlık toplantısında bulunup orada 15 kişi önünde aşırı kahramanlık taslayarak konuşan Fikret Hakan'ın, Savcı önünde, artistler kahvesinde dilekçeyi okumadan, tiyatrolara devlet yardımı sanarak imzaladığını söylemesi, üzerinde yaratılan korkunun büyüklüğünü göstermektedir.

Yaşı küçük bir kızı evinde alıkoymak suçundan hükümlü olarak şu sırada ceza evinde bulunan Öztürk Serengil adlı eski bir sinema oyuncusunun yine artistler kahvesinde pişti oynarken, kendisine dilekçenin toplu konut kredisi diye imzalatılarak oyuna getirildiğini söylemesi de, insanların üzerinde ne oranda büyük bir korku yaratıldığını göstermektedir.

Bu tanıkların yalancı tanıklık yaptıklarını kanıtlayabiliriz. Ama korkunun insanları ne zavallı duruma düşürdüğünü görerek onlara insanlık onuru adına acıyorduk. Duydukları korku yüzünden çok utançlı düşmüşlerdir. Dünyanın neresinde olursa olsun yurttaşlar böylesine korkutulmuş insanlık onurlarının kırılacağı duruma düşürülmüşlerse bu korkuyu yaratan yönetmenler bundan hiç de övünç olmayan kendi paylarını almaldırlar. Bu korkutulmuş zavallı tanıklarla mı bizim dilekçemiz bildiri biçimine sokulacaktır?

Bu davanın, devlet başkanının, 21 Mayıs 1984 tarihinde yüzüncü kuruluş yıldönümü dolayısıyla İstanbul Erkek Lisesinde ve 28 Mayıs 1984 tarihinde TRT'de yayınlanan Manisa'daki konuşmalarından sonra, o konuşmaların verdiği işaret doğrultusunda açılmış olduğunu sanıyorum. Aynı gün (21 Mayıs 1984) Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı aydınlar dilekçesiyle ilgili dosyayı imzacıların ifadelerinin alınması için Askeri Savcılığa gönderdi.

Bu dilekçeyi imzalayanlar, Devlet Başkanına göre "Kendilerini aydın zanneden bazı kişiler"dir. Aydın olanlar, aydınım diye ortaya çıkmamalıdır.

Bizler bu dilekçeyi yazar ve imzalarken bunun karşılığında aydın olduğumuz için bir nimet beklemiyor-

duk ve aydın olmanın ayrıcalıklarından yararlanmaya kalkmış değildik. Emekli olduktan sonra holdinglerin yönetim kurullarında ve büyük sermayeli ticaret kuruluşlarında ve bankalarda ve benzeri büyük sermaye gruplarında ve özel girişim kuruluşlarında ve dış alım satım firmalarında, yüksek çıkarlar karşılığında hiç anlamadıkları işlerde ve hiç çalışmadan görev alan ve aç gözleri hiç doymayan yaşlı kişilerin aydın olduklarını söylemelerinden utanmaları nasıl gerekirse, bu dilekçeyi yazıp imzalamak karşılığında —Bugünkü yönetimin yanlış tutumunu bildiğimizden— nimet değil külfet, ödül değil ceza bekleyen bizler de kendimizi aydın sanmaktan onur duymaktayız.

Bu dilekçeyi imzalayanlar arasında salt ulusal düzeyde değil, uluslararası düzeyde sanatçılar, yazarlar, gazeteciler, bilimciler, hukukçular, eski bakanlar vardır. Bunlar da aydın değillerse, Türkiye'de Aydın ilinden başka aydın kalmaz.

Sayın Devlet Başkanı "Kefil olduğum 1982 anayasasının değiştirilmesine sonuna kadar karşı çıkarım. Kefil olduğum anayasasının orasından burasından delik açtırmam." buyurdular.

YÖK Üniversitesinin fahri hukuk profesörü Devlet Başkanı çok iyi bilirler ki, anayasalar o ülke yurttaşlarının haklarının en büyük kefaletnamesidir. Ama, diktatörler ve monarşiler dışında hiç bir yurttaş, hatta bu yurttaş Kenan Evren bile olsa, anayasaya kefil olamaz ve dünya tarihinde anayasaya kefil olmuş bir insan da görülmemiştir. Anayasanın değiştirilmesine gelince, anayasasının orasından burasından delik açtırmamak nasıl devlet başkanının görevi ise bizim de böyle bir anayasayı de-

ğiştirmeye çalışmak görevimizdir. Bu anayasa, yine Anayasa'da yazılı olduğu biçimde değiştirilecektir. Çünkü utku zamanındır. "Biz çok aydınlar gördük, vatan hainliği yaptılar. Ben ne yapayım öyle aydını?" diye buyuruyor Devlet Başkanı. Tekil birinci kişi ağızından konuşma alışkanlığındaki Devlet Başkanı, bizi bir şey yapın diye aydın olmadık.

"Bu millete hükmetmek için aydın olmak gerekmez ki." sözlerine katılıyoruz. Hatta bugünkü siyasal görünüme bakılırsa, millete hükmetmek için aydın olmak değil, aydın olmamak gerekiyor. Çünkü gerçek aydınlar millete hükmetmezler, millete hizmet ederler; çünkü demokrasilerde hakimiyet millettir.

Devlet Başkanı "Son padişah Vahdettin aydındır. Ama memleketi düşmanlara teslim etti. Ne yapayım öyle aydını!" diyerek, anayasal hakkımızı kullanarak dilekçe verdiğimiz için, vatan hainliğiyle suçladığı bizleri Vahdettin'e benzetiyor. Vatan hainliği zamana ve kişilerin değerlendirmelerine göre değişen görece bir kavramdır. Padişah Abdülhamit, Mithat Paşayı vatan haini ilan ederek mahkum ettirmiştir. Aradan bunca zaman geçtikten sonra, bugün düşünelim, vatan haini olan hangisidir? Abdülhamit mi, Mithat Paşa mı?

Bir arkadaşımızın dediği gibi, Vahdettin'in aydın olup olmadığı tartışılabilir, ama devlet başkanı olduğu kesindir.

Bu davanın özünün anlaşılması için, bu dilekçeyi hangi koşulların zorlaması ve hangi gerekçelerle yazdığımızın bilinmesinde yarar vardır. 12 Eylül 1980'de askerlerin yönetimi ele geçirmesiyle, Türkiye'de anarşi ve terörün durdurulmuş olmasından kıvanç duymayan

hiçbir namuslu ve akli başında yurttaş düşünülemez. Ancak çok kısa bir süre sonra, Cumhuriyet tarihimizde bir eşi daha görülmemiş oranda yönetsel baskı, antidemokratik gidiş, insan haklarını çiğneyen davranışlar ve insan onurunu hiçe sayan eylemler başladı. Politik, hukuksal ve kurumsal uygulamalar temel insan haklarına aykırıydı. Aydınlar demokratik ilkelere aykırı ve ters düşen bu davranışlardan tedirgin olmaya ve acı duymaya başladılar. Öyle ağır bir baskı vardı ki aydınlar bu acılarını hiçbir biçimde dile getiremiyor, hiçbir tepki gösteremiyorlardı. Uygulanan ağır baskının gerekçesi olarak, terör ve anarşi olsa daha mı iyi olacağı varsayımını ortaya koyuyordu. Yani, ya bu ağır baskıya razı olacak, ya terör ve anarşiye katlanacaktık. Terör ve anarşinin tek seçeneği baskıydı. Yönetsel baskının da terör ve anarşi kertesinde, hatta daha çok zararlı olduğunu anlatabilmek için eleştiri olanağı yoktu, düşünce özgürlüğü yoktu. Ancak aramızdaki özel söyleşilerimizde, bu yurt sorununu konuşabiliyorduk. Bu söyleşilerimizde, dertlerimizin, sorunlarımızın ortaklaşalığı ortaya çıkınca, bu konuya ağırlık veren özel toplantılar yapmaya başladık. İlk toplantıyı yazar arkadaşlarımla 1983 Eylülünde benim evimde yaptık. Önerimiz şuydu;

1. Anayasanın 74. maddesinin yurttaşta verdiği dilekçe hakkından yararlanarak, özlem ve istemlerimizi bir dilekçede özetleyip, yetkili ve ilgili yerlere sunmak.

2. Kesinlikle açık ve yasal çalışmak.

3. Çalışmalarımızı bir örgüt biçimine sokmadan yürütmek.

Yazılacak dilekçeyi imzaya sunarken de şu ilkeyi uygulama kararı almıştık:

- a) Dilekçeyi imzalaması için hiçkimseye doğrudan yada dolaylı baskı yapılmayacak,
- b) Rica edilmeyecek,
- c) Kimse imzaya özendirilmeyecek,
- ç) ve kışkırtılmayacak,
- d) Dilekçenin yazılması ve imzalanması, kesinlikle sağ-sol ayrımı yapılmadan, bütün aydınara açık olacak,
- e) Yönetimdeki hoşgörüsüzlük nedeniyle yasal çerçeveye içindeki dilekçemizi gençler imzalamayacak,
- f) Bildiri niteliği almaması, hem de imza sayısı çoğalıp engellenmemesi için dilekçe imzasının halka açık olmaması,
- g) Dilekçenin en ılımlı biçimde yazılması,
- h) Somut olayları örneklemeyp kavramsal olarak konuların anlatılması,
- ı) Aydınların birleşebilecekleri asgari müştereklerin dile getirilmesi.

Görülüyor ki bu konu, yasal ve açık ve düzenli olması için, en ince ayrıntılarına dek düşünülmüştür.

Yazarlar arasındaki o ilk toplantımızda, doğal olarak, önerimizi benimseyenler de, benimsemeyenler de oldu. Bu toplantıları sürdürdük. 1983 yılının Aralık ayında inme inince kaldırıldığı hastanede bir ay yatıp üç ay da tedavi gördüğümünden, toplantılarımız uzun süre aksadı. 1984 Şubatında yeniden aynı amaçla toplantılar düzenlemeye başladık. Bu toplantıların hangi tarihlerde, kimlerin evinde yapıldığı, kimlerin katıldığı, her toplantının ne kadar sürdüğünü gösteren çizelgeler dosyamdadır. Gerektiğinde sunabilirim. Bunu böylece açıklamamın nedeni şudur. Dilekçemizi imzalayanlardan kimilerinin askeri savcılıkça sorguya çekilip kimile-

rinin çekilmemesi ve ikibinden çok imzacı arasından salt 56'sının sanık olması, sorgulanmayan ve sanık olmayan imzacı aydın arkadaşlarımızı üzümüş ve tedirgin etmiştir. Adlarını bizim vermediğimizi sanarak bizi suçlamışlardır. Sanıklar arasına katılma hakkını elde etmek için bize yazılı ve sözlü başvurular olmuştur. Bunlardan biri olan Avukat Orhan Barlas'ın dilekçesini bu savunmama ekli olarak mahkemenize sunuyorum.

Yapılmış toplantılardan İstanbul'da 23, Ankara'da 12, İzmir'de 3 ve Eskişehir'de 2 toplantıya katılmış bulunuyorum. Bu toplantılarda, arkadaşlarıyla yaşamım boyunca onur duyacağım yiğit aydınlarımızı tanımış olduğum için övünüyorum.

Toplantılar sonunda dilekçeyi yazmak için, adlarını geçen duruşmalarda sunduğumuz bir kurul oluşturduk. Bir izlençe ve bir takvim yaptık.

Altı kez tasarı dilekçe metni yazıldı. Sonuç metin, yazılan yedinci metindi. Adlarını mahkemenize sunduğumuz bir sunma kurulu oluşturduk.

Dilekçemizi sunma zamanının belirlenmesinde bitakım zorluklar çıktı önümüze.

Bu gibi olumlu eylemleri baltalamak için kötüniyetlilerin her zaman olduğu gibi girişimimizi dışa bağımlı ve dış kaynaklı göstermelerine engel olmak için gereken önlemleri almamıza karşın, yine de daha hazırlık aşamasındayken Aydınlar Dilekçesi haberi yurt dışında duyulmuş ve kimi yabancı radyolardan haber verilmeye başlanmıştı. Nitekim daha biz dilekçemizi düşündüğümüz makamlara sunmadan, iç basında da dilekçe aleyhine ve ihbar niteliği taşıyan yazılar çıkmaya başlamıştı.

19 Mart 1984 tarihli Milliyet gazetesinde Mehmet Barlas şöyle yazıyordu:

"Türk aydınları, devlete, halka ve demokratik rejime karşı özenli davranmak geleneğini sürdürüp yerleştirmelidir. Türkiye'nin hiçbir sorunu, inatlaşmaların, kavgaların ve yıpratmaların ışığında çözüm younda girmez, (...) Bütün ayrılık noktalarını ön plana çıkarıp birleştirici hiçbir unsuru göz önüne getirmemek, demokratik rejimi zayıflatır."

İsmet Paşa'nın damadı Metin Toker ise, 8 Nisan tarihli Milliyet'teki yazısında ihbarını çok daha ileri götürüyordu:

"Ama Türkiye'nin asamblede temsil edilmemesini Türkiye'deki birtakım uygulamaları sebep göstererek isteyecekler de çıkacaktır. Bu sebeplerin başında işkence iddiaları yer alacaktır. Avrupa'nın bu tarafında geniş ve maksatlı bir kampanyanın son zamanlarda yoğunlaştırılmış olduğu görülüyor. Denilenlere bakılırsa senaryoya Türkiye'nin içinden gelecek bir Aydınlar Deklarasyonu dahildir."

Bütün bu iç ve dış basın ve radyo haberleri bizim dilekçemizi bir ayak önce sunmamızı gerektiriyordu. Buna karşılık Avrupa Konseyi toplantısının yaklaşmış olması da, dilekçemizin Konseyde bir belge olarak kulanılması olasılığı düşünülerek, dilekçemizi sunuş tarihimizi ertelememizi gerektiriyordu. Ben dilekçenin hemen sunulmasından yanaydım. Oylama sonunda erteleme kararı alındı ve bu kararın doğruluğu sonradan daha iyi anlaşıldı.

Bunları anlatmamın nedeni, bu dilekçenin nasıl büyük bir titizlikle hazırlandığının bilinmesi içindir. Bu

dilekçe, dili, biçimi, biçemi, düşüncesi, niteliği ve özü bakımından Cumhuriyet döneminin en önemli siyasal belgelerinden biridir. Salt her tümcesinin değil, her sözcüğünün üzerinde on-onbeş aydın saatlerce durmuştur. Herbiri dörder beşer saat süren üç-dört oturumda değiştirile düzeltile yazılabılmış paragraflar vardır. Bu yüzden böyle bir belge, mahalle kahvesi müşterilerinin ağzıyla eleştirilemez. Bu belgeye, gereken saygıyla yaklaşmak herşeyden önce insanın kendisine olan saygısını gösterir, ve böylesine ince eleyip sık dokunarak hukukçuların, bilimcilerin yazdığı bir dilekçeyi, yok bildiridir, yok filan yasağı bozmuştur diye suçlamanın —yasa lar sınırı içinde— olanağı yoktur.

Amacımız dilekçemizi ikibin aydınımıza imzalattı. Her işimizin yasal ve açık olması için imzalayanların dizelgeleri Altındağ 1. Noterine teslim edilmek teydi.

Gerek askeri yönetimin ortadan kaldırdığı (feshettiği) partilerin, gerek çalışmakta olan partilerin ileri gelenleriyle, birer tüzel kişi (yani partinin temsilcisi) olarak değil, özel kişi olarak dilekçemiz üzerinde konuşmayı uygun gördük. Üçer dörder kişilik gruplar olarak Bülent Ecevit'le, Süleyman Demirel'le, Erdal İnönü'yle ve daha başka parti kişileriyle görüşmeler yaptık. Bu partilerin hiçbirinin doğrultusunda olmadığımız ve böyle bir izlenim de vermek istemediğimiz için, görüştüğümüz bu kişilerden dilekçemize imza almayı düşünmedik, ancak görüşlerini aldık ve uygun bulurlarsa desteklemelerini istedik.

Dilekçemizin imzalanmasında en küçük isteklen-dirme, zorlama, özendirme olmadığının belgesi olarak,

dilekçeyi imzalayanlardan kimisinin, imzasını geri almak için bize yazdıkları yazıları gösterebiliriz. İmzalarını geri almak isteyenlerden, bu isteklerini bize yazılı olarak bildirmelerini istedik. Bize imzalarını yada imza verme sözlerini geri almak için yazılı başvurular şunlardır: İffet Aslan, Yıldız Sey, Yıldız Kenter, Nilüfer Tapan, Mete Tapan, Nursel Duruel, Prof. Uğur Alacakaptan, Cüneyt Arkin, Anıl Çeçen... Bu başvuru mektupları dosyamızdadır. Kandırılarak dilekçeyi imzaladıklarını söyleyen tanıklar da, isteselerdi, ötekiler gibi imzalarını geri alabilirlerdi.

Dilekçeyi sunacak kurul seçilmişti. Başkan Prof. Fehmi Yavuz, sözcü Prof. Hüsnü göksel, Bilgesu Erenus, Esin Afşar, Prof. Bahri Savcı, Aziz Nesin.

15 Mayıs 1984 Salı günü bu kurul dilekçeyi Cumhurbaşkanı'na sunmak üzere Çankaya Köşküne götürdü- lerse de, Cumhurbaşkanı'nca kabul edilmeyip, dilekçe- miz köşkün kapısından alındı. Daha sonra dilekçe, Büyük Millet Meclisi'nde kurulu kabul eden TBMM Başkan- ı Karaduman'a verildi.

Amacımızın gerçekleşmesi için, dilekçe metninin kamuya iletilmesi Türk halkının dilekçeden haberi ol- ması gerekirdi. Oysa yetkililer, koydukları sansür yoluyla dilekçenin basına yansımaları ve kamuya iletilmesinin ellerinden geldiğince engellemeye çalıştılar.

18 Mayıs 1984 günü, Başbakan Özal'ın basın toplantısında Reuter Ajansı'nın muhabiri Bay Hüge Carnegie'nin dilekçe konusundaki sorusu üzerine Özal, dilekçemizin bir bölümünü okumak zorunda kalmıştı. Bana öyle geliyor ki, dilekçemizde açıkladığımız baskı ve sıkıntılardan bir bölümünü Başbakan Özal da yaşa-

makta, duymakta ve çekmekte olduğundan, dilekçenin bir bölümünü açıklamakta kendince bir yarar görmüş olmalıdır. Başbakan bu sıkıntıları nasıl duymamış olabilir ki, kendisinin bile basın toplantısındaki sözlerinden bir bölümüne sıkıyönetim sansür koyuyor ve iktidar demek olan hükümetin başı buna ses çıkaramıyordu. Başbakan şöyle diyordu:

"Böyle bir dilekçenin verilebilmesi ve başbakanın bunun hakkında konuşabilmesi, Türkiye'de demokrasi- nin olduğunun işaretidir."

Aynı gün, Başbakan'ın dilekçeden sözedilen sözleri- ne de yayın yasağı gelmişti. Başbakanın, dilekçeden söz etmesi Türkiye'de demokrasi'nin işaretiydi, peki bu işarete yayın yasağı gelmiş olması neyin işaretiydi?

Başbakanın açıkladığı dilekçe bölümlerine yayın yasağı koymanın doğru olmadığı sonradan anlaşıl- mış olmalı ki, aynı gün birkaç saat sonra, yalnız dilekçenin açıklanan bölümünün yayınlanmasına izin çıkmıştı. Yine aynı gün biriki saat sonra da , üçüncü kez karar de- ğiştirilerek yayın yasağı kaldırılmıştı. Bu izin çok geç saatte verildiğinden, gazetelerin İstanbul basımlarında dilekçemize yer verilmişse de, taşra basımlarında dilek- çe yer alamamıştır.

21 Mayıs 1984 günü, sıkıyönetim savcılığınca dilekçe için soruşturmalara başlandı. Biyandan soruşturmalar sürerken, aydınca bir tepki göstererek dilekçeyi imzalamak için başvuruların sayısı gittikçe artıyordu. Ancak imzalamayı durdurmuştuk.

Örgütlü olmamız yüzünden eksiklik ve aksaklıklarımız oldu. Bunlardan biri, bütün imza dizelgelerini no- tere teslim etmeye zaman bulamayışımızdır. Bu yüzden

dilekçeyi imzalayanların sayısı, sıkıyönetimin noterden aldığı imza dizelgesine göre 1256, sonra alınan ek imzalarla da 1383 sanılmışsa da, gerçekte imzalayanlar ikibini aşkındır. Aydınlar dilekçesi olayını basın yoluyla duyurabilseydik, Türkiye genelinde imza sayısı onbini aşardı. Dilekçeyi imzalayıp da, adları sıkıyönetimde bulunmadığı için, sorgulanmayanlar, bu aydınca görevden yoksun kalmış olmalarının duyarlığıyla bizleri suçladılar.

Aramızdan salt 56 aydının sanık olarak seçilmesi, bu seçimdeki ölçütün ne olduğu yolunda büyük merak uyandırdı. İmzalayanların sayısı önce 1256 olarak saptandığından, küsurat olan 56'yı sanık yapıp bir yuvarlak hesap yapıldığını, buyüzden dilekçeyi imzaladıkları halde sanık olamadıklarını düşünenler oldu.

Başbakan Özal bir konuşmasında "1256 kişiden sadece 56 kişi hakkında dava açılmış olması, demokrasiye geçiş konusunda somut bir adımdır." diyerek sık sık yaptığı gibi demokratik demagojinin bir başyapıtını daha vermiş oldu.

Duruşmalar sürerken imzacılardan üçünün tanıklığı sanıklığa dönerek, sanık sayısı 59'a yükseltildi.

22 Mayıs 1984 tarihinde bir basın toplantısı yapan YÖK Başkanı Prof. Doğramacı, aydınlar dilekçesine imza atan üniversite öğretim üyeleri hakkında herhangi bir idari işlem yapılmayacağını söylemiş ve güvence vermişti. Ancak Özal'ın güvencesi gibi, Doğramacı'nın güvencesi de geçerli olmamış ve 20 Haziran'da üyelerinin tümünü Devlet Başkanı'nın belirlediği Üniversiteler Arası Kurul, aydınlar dilekçesini "Anayasaya ve ülke çıkarlarına ters" olmakla suçlamıştı. Dilekçeyi imzala-

yan üniversite öğretim üyelerinden, YÖK disiplin kurulu yönetmeliğine aykırı davrandıkları gerekçesiyle savunmaları istenmişti. 15 Eylül 1984 tarihinde, dilekçeyi imzalamış olan öğretim üyelerine aylık kesme cezası verilmiş, bu ceza, kınama cezasına çevrilmişti. Dilekçeyi imzalayan öğretim üyeleri için soruşturma da açılmış, görevlerinden çıkarılanlar olmuştur.

Bütün bu yapılanların amacı nedir? Yılgı ve korku vererek aydınları susturup muhalefeti bastırmak! Bunun başarılıp başarılmadığıysa ortadadır.

Aydınlar dilekçesi davasını açtıranlara ve açanlara teşekkür etmek bikaç bakımdan görevimizdir. Çünkü, demokratik düzene girdiğimizin yetkililerce iddia edildiği yurdumuzda, tek yanlı olarak bize yapılan en ağır aşağılamalara karşı yanıt vermek ve savunma hakkımız elimizden alınmışken, ancak bu dava yüzünden kendimizi savunmak hakkını elde etmiş bulunuyoruz. Burdaki savunmalarımıza bir basın yasağı konularak kamuya duyurulması önlense bile, hiç olmazsa savunmamızı bir belge olarak mahkemeniz aracılığıyla tarihe teslim etmiş olacağız. Bundan başka, bir örgüt olmayışımızın sonucu, dilekçemizin metnini kalkımıza duyuramama eksikliğimizi de, gerek aleyhimizdeki TRT yayınlarıyla ve gerek bu duruşmaların azçok basında yer almasıyla kamuya iletmış oluyoruz.

Devlet Başkanı TRT'deki bilinen konuşmasında şöyle demişti:

"İnsan hakları mevzuunun yurt dışında tartışılması bizim onurumuzu kırıyor. Bunu tartışanların kim olduğunu çok iyi biliyoruz. (...) Dış düşmanlar kaleyi

içten almak istiyorlar. Sağladığımız huzur ve istikrar ortamını bozmak istiyorlar."

Sağlanan huzur ve istikrar ortamını bozmak isteyen düşmanların kimler olduklarını görelim.

22 Temmuz 1984 tarihinde ABD'nin Ankara Büyükelçisinin Çankaya'daki köşkünün konferans salonunda Elliot Abrams adlı bir Amerikalı salondaki dinleyicilere verdiği konferansta şöyle demiştir:

"Türkiye'yi dışardan gözleyenler, hükümetlerine dilekçe veren yurttaşların soruşturmaya uğramalarının, Türkiye'de meydana gelen demokratik gelişmelere ters düştüğü izlenimini edinmişlerdir."

Kimdir bu Elliot Abrams adlı Amerikalı? Söyleyelim: Reagan iktidarının Dışişleri Bakanı George Schultz'un insan haklarından sorumlu danışmanı.

Batı Avrupa'nın birçok ülkelerinden ve ABD'den çok sayıda tanınmış aydın dilekçemizde belirttiğimiz bütün görüşlere katıldıklarını açıklayarak, açılan bu koğuşturmayı protesto ettiler. Herbiri uluslararası bir değer olan bu bilim, sanat ve politika adamlarının sayısı ikibindi. Dilekçemizi destekleme bildirisi, Fransa'da, İngiltere'de, ABD'de ve daha başka ülkelerde dünyanın en büyük gazetelerinde çıktı, ama hiçbir Türk gazetesinde çıkmadı. Aralarında üç başbakanın, bir eski cumhurbaşkanının, ikiyüzden çok parlamento üyesinin, yüzlerce tanınmış bilim ve sanat adamının, bir Nobel ödülü sahibi matematikçinin, yazar, gazeteci, din adamı ve sendikacıların imzaladığı bu protestoda istenen şudur: "Türkiye'nin imzaladığı "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi" ve "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi" ne aykırı düzenleme ve uygulamalara son verilmesi.

İşte bunu istedikleri için onlar dış düşman, bizler de insan haklarına saygı duyulmasını istediğimiz için iç-düşman sayılıyor ve öyle ilan ediliyoruz ve kendimizi savunma hakkımız da verilmiyor.

İsveç'ten, Fransa'dan, Avusturya'dan, Yunanistan'dan, ABD'den, Portekiz'den, Belçika'dan, Federal Almanya'dan imzalarını veren bu ikibin aydın arasında Portekiz eski Devlet Başkanı Costa Gomez, eski Avusturya Başbakanı Bruno Kreisky, İngiliz İşçi Partisi Başkanı Kinnock, Reagan hükümetinin eski Adalet Bakanı Ramsey Clark, eski Danimarka Başbakanı Jørgensenn, Yunanlı şair Ritsos, Alman yazar Günter Grass, Yunanlı kompozitör Teodorakis, Almanya Anayasa Mahkemesi eski Başkanı Prof. M. Hirsh, İngiltere Liberal Parti Başkanı D. Steel ve daha daha niceleri...

Bu ikibin imzalı bildirinin Türkçeye çevirisinin bir fotokopisini, bu savunmama ek olarak mahkemenize sunuyorum.

Türkiye'deki, bugün de artarak sürmekte olan bütün bu antidemokratik ve insan haklarını çiğneyici davranışlar çok doğal olarak demokratik ülkelerde ve özellikle Batı Avrupa ve ABD'de ilgiyle izleniyor ve tepkiyle karşılanıyor. Türkiye dünyada tekbaşına değildir ve bu çağdaş dünya ailesinin bir üyesidir. Buyüzden insan haklarını çiğneyici işlemler için devlet yetkilileri bunun Türkiye'nin kendi iç işleri olduğunu, başkalarının karışamayacağını söyleyemez. Yurdumuzun sorunlarının kendi aramızda konuşulup tartışılmasının yasaklanmasına karşı, başka ülkelerde görüşülmesi elbet bizleri aydın olarak tedirgin ediyor ve onurumuzu kırıyordu.

Sunun da çok iyi bilinmesi gerekir ki, bizim bu

konularda yurt dışıyla hiçbir ilişkimiz ve hiçbir başvuru olmamıştır. Bunun tersine, demokratik ülkelerin pekçok PEN Club'lerinden, yazar örgütlerinden insan haklarını koruyan uluslararası örgütlerden bize, nasıl yardım edeceklerini soran dayanışma, destekleme eylemleri öneren pekçok mektup gelmiştir. Bu mektupları gerekirse sunabilirim. Bizim yanıtımız hep aynı olmuştur: Teşekkür ve hiçbir yardıma gereksinmemiz olmadığı...

Niçin bir dış ilişkiye girmedik? Korkumuzdan değil. Türkiye'yi bilgisizce yönetenleri sevdiğimizden hiç değil. Türkiye'yi bilgisizce ve beceriksizce yönetenler yüzünden yurdumuz aleyhine bunca yayın ve eylem varken, bizim davranışımızın da buna bir araç yapılmasını istemedik. Yani, iktidardakileri düşünmedik, yurdumuzu düşündük.

Sayın Yargıç,

Dilekçemizde, benimsediğimiz, kaldırılmasını yada değiştirilmesini istediğimiz yasaların bile sınırı içinde kalmaya büyük özen gösterdik. Örneğin en karşısında olduğumuz yasalardan biri, askeri yönetim döneminde çıkarılan 2969 sayılı yasadır. Böyleyken dilekçemizde şöyle yazdık:

"2969 sayılı yasanın suç saymadığı çerçeve içinde görüşlerimizi açıklamayı gerekli görüyoruz. Bizler bu sınırlamayı benimsememekle birlikte bu çerçeve içinde hareket etme durumundayız."

2969 sayılı yasayı benimsediğimizi, ama yine de olduğumuzu açıkça yazdık. Niçin bu yasayı benimsedi-

ğimizi, niçin karşısında olduğumuzu açıklamak durumundayız. Çünkü, bütün bu dilekçenin özü, ruhu burda yatmaktadır.

Bunu açıklamadan önce bir noktayı belirtmek gerektiğini duyuyorum. Baştan beri belirttiğim gibi, biz özellikle örgütlenmeye gitmedik, bir örgüt kurmadık. Bir örgütün üyesi olsaydık, içimizden birimizin burdaki konuşmaları öteki üyeleri de bağlardı. Bizler bir örgüt üyesi olmayıp bir dilekçe eyleminde birleşmiş bağımsız kişiler olduğumuzdan burdaki sözlerimiz birbirimizi bağlamaz. Dilekçecilerden hiçbirimizin benimsemediği 2969 sayılı yasayı burda eleştirirken düşüncelerimin salt kişisel olduğunu özellikle belirtmek isterim.

12 Eylül 1980'den sonraki askeri yönetimin hukuksal uygulamaları şöyle oldu. 1980'den üç yıl, beş yıl, hatta yedi-sekiz yıl önceki işlem ve eylemlerden dolayı, bu eylem ve işlemler zamanlarında yasal bile olsalar, kişiler ve örgütler askeri mahkemelere verildi, insanlar cezaevlerine atıldı, hatta cezalarına hükmedildi. Sanırım ki bu konudaki rekor bendedir. Beni, tam yirmiiç yıl önce Öncü adlı bir gazetede yazığım bir yazıdan dolayı mahkemeye verdiler. Bu yazı beş kez basılmış bir kitabımda da yer almıştı. Kitabı da topladılar ve yasakladılar. Bu yazı yirmiiç yıldanberi —ki şimdi yirmi-beş yıl olmuştur— hiçbir kovuşturmayaya uğramamıştı, yani zamanında yazıda suç yoktu. Yayınlanışından yirmiiç yıl sonra yazıda suç görülerek mahkemeye verildim. Elbet bu davanın açılmasının asıl amacı, bu dava vesilesiyle pasaportumu alıp, çağrılı olduğum ABD'deki bir büyük kongreye gitmemi ve Amerika'da kalp ameliyatı olmamı önlemektir. Demokratik düzene girildiği

söylenilen yurdumuzda o gün bugündür bana hala pasaport verilmemektedir. Amacım, kendi sorunumu anlatmak değil. Çünkü Türkiye'de pasaport verilmeyen tek kişi ben değilim. Binlerce, onbinlerce yurttaşa, yasadışı olarak bitakım bahanelerle pasaport verilmeyerek bu güzel yurdumuz geniş bir cezaevi durumuna sokulmuştur. Askeri yönetim, çok eski tarihlerde işlenmiş ve işlendiği tarihteki yasalara göre suç sayılmayan işlem ve eylemlerden dolayı insanları mahkemeye vermiş, hapse atmış ve türlü acı çekmelerine neden olmuştur.

Yine aynı askeri yönetimin çıkardığı 2969 sayılı yasa ise, seçim tarihinden (6 Kasım) geriye doğru 12 Eylül 1980 tarihine dek askeri yönetimin yaptıklarının eleştirilmesini bile yasaklamaktadır.

Yasalar, herşeyden önce akla ve mantığa uygun olmak gerekir. Yurttaşlar, sekiz-on yıl, hatta yirmüç yıl önceki ve zamanında suç sayılmayan yasal işlemlerinden dolayı kovuşturmaya uğrarlar ve cezalandırılırken, bu uygulamayı yapanların günümüzde yaptıkları işlerden ötürü eleştirilmelerinin bile yasaklanmasında akılcılık ve mantık oluğuna inanamıyorum, çünkü benim aklım var.

Bundan çok daha önemlisi de şudur. Yurttaşlar çok eski geçmişteki edim ve eylemlerinden dolayı, o edim ve eylemler işlendiklerinde yasal bile olsa suçlanırlarsa ve böyle bir yol açılırsa, hiçkimse kendisini 2969 sayılı yasanın arkasında güvence altında tutamaz. O yasalar değiştirilir, hatta hiç değiştirilmeden, o dönemin işlerinden insanlar sorumlu tutulabilir. Demek, bizler 2969 sayılı yasayı benimsemezken, kendimizi değil, bütün yöneticileri de savunmuş oluyoruz. Bizim, hiç, ama hiç unutulmaması gereken bir yakın geçmiş-

miz, bir Yassıada duruşmaları var. Herkes bilir ki o duruşmalarda, devlet başkanları, başbakanlar, bakanlar, orgeneraller ve generaller ve pekçok milletvekili, vatan hainliğinden yargılandı ve içlerinde hüküm giyenler hatta, bitürlü benimseyemediğimiz idamlar bile oldu. Kaldı ki, onlar, çok eski tarihlerdeki edim ve eylemlerinden de suçlanmamışlardı. Ve yine unutulmamalıdır ki, Yassıada duruşmaları döneminin iktidarı da yine askerlerdi.

Sorumlu ve yetkili yerlerde bulunan kişiler, hele devleti temsil eden yüce yerlerde bulunuyorsa, her yaptıkları işin hesabını vermekten ve eleştirilerden çekinmemelidirler. Beni yirmüç yıl önce hiç de suç sayılmayan yazımdan dolayı mahkemeye verdirenlerin, günümüzdeki işlerinin eleştirilmesini yasaklamalarını, hangi gerekçeyle olursa olsun, akla ve mantığa uygun bulmuyorum ve kendileri için de yararlı olduğuna inanmıyorum, ama yine de benimsemediğim bu yasaya bir yurttaş olarak uyuyorum.

Dilekçemizin Gözlem ve İstem bölümü şöyle bağlar:

"Demokrasi, kurumları ve ilkeleriyle yaşar. Bir ülkede demokrasinin temel harcını oluşturan kurum, kavram ve ilkeler yıkılırsa bunun zararlarını gidermek güçleşir."

Biz dilekçemizde somut örnekler vermeyip kavramlar üzerinde durduk. Ama burda somut örnekleri de vermek durumundayız. İddia ediyoruz ki ve kanıtlamaya da hazırız ki, bu askeri yönetim, ne yazık ki, Türkiye demokrasisinin temel kurumlarını yıkmıştır. Pekçok örnek gösterebilirim, ama en başta birini söylemem yeterli olacaktır. Kendilerinin sürekli Atatürkçü olduklarını söyleyenler, Atatürkçülük kurumunu yıkmışlardır.

Somut olaylar üzerinde duracağım. İşte elimde bir yüz liralık. Bu yüz liralığın bir yüzünde Atatürk'ün, ters yüzünde de Mehmet Akif'in resmi var. Atatürk'ten başka Türk paralarına resmi basılan ikinci kişi salt İsmet İnönü olmuş da, çok ağır eleştiriler ve gürültüler sonunda İsmet İnönü'nün resmi paralardan kaldırılmıştır. Türk paralarında İnönü'nün resmini bile görmeye dayanamayanlar şimdi paralarda Mehmet Akif'in resmini seyretmektedirler. Mehmet Akif Türk paralarında resmi basılan üçüncü kişi olmuştur. Peki, kimdir bu Mehmet Akif ve niçin paralara resmi basılmıştır? Kendilerine Atatürkçü diyenler ve ağızlarından Atatürkçülüğü hiç eksik etmeyenler bu soruyu kendilerine hiç sormadılar mı? Mehmet Akif, inanmış bir adamdır, Mehmet Akif, inançlarından hiç ödün vermemiştir, saygım var. Mehmet Akif İstiklal marşımızın şairidir, saygım var. Mehmet Akif bir yurtsever, saygım var... Ama o Mehmet Akif, Atatürk devrimlerine, yani Atatürkçülüğe amansızcasına karşı olduğu için, Atatürk'ün döneminde Türkiye'yi terk ederek Mısır'a yerleşmiş ve ancak Atatürk'ün ölümüne yakın tarihte Türkiye'ye dönmüş, yani Atatürk'ü hiç sevmeyen, Atatürk ilkeleriyle hiç bağdaşmayan biridir. Yine de kırk-elli Türk büyüğünün resmi Türk paralarına basılırsa, bunların arasında Mehmet Akif'in de resmi basılabilir. Ama, bir Atatürk sevmez ve Atatürkçülüğe karşıt kişinin resmi, tek başına Türk paralarına basılırsa ve özellikle aynı paranın ters yüzlerinde Atatürk'le Mehmet Akif'in resimleri bulunursa, hergün elden ele dolaşan bu paraları da devlet sorumluları görmektelerse, artık onların Atatürkçü olduklarına ben inanmam. Tek örnek olay bu değil elbet.

Bir Bakan, hem de eğitim bakanı, Darwin kuramına karşı gelerek Türkiye'yi ortaçağa sürüklemek istiyorsa, oruç yiyor diye insanlar cezalandırılıyorsa, küçük öğrenciler okulda Arapça namaz surelerini ezberlemeye zorlanıyorsa, Arapça yabancı dil sayılarak okullarda okutulmak isteniyorsa, 19 Mayıs gösterilerinde kız öğrencilerin eteklerini her yıl biraz daha uzatmayı en önemli devlet hizmeti sayan yetkililer varsa ve böylece kendi bilinç altlarında kız öğrencilerin çıplak bacaklarının yattığını ortaya koyuyorlarsa, bütün bunlara göz yumalarının Atatürkçülüğüne inanmam. Atatürkçülük, kurum olarak pek çok yönleriyle yıkılmıştır. Kendi mirasıyla kurduğu Türk Dil Kurumu'nun ve Türk Tarih Kurumu'nun kaldırılarak yeni biçimlere sokulması, Atatürkçülüğün yıkılışının belirtilerinden biridir.

Cumhuriyet tarihimizde ilk kez kurumların yıkılması bu yönetimle başlamıştır. Padişahlar bile fermanlarına destek olarak şeyhülislamın fetvasını gereksinirken, hiçbir mahkeme, hatta özel mahkeme kararı bile olmadan hiç bir yasaya dayanılmadan siyasal örgütlenme kurumu temelinden yıkılmış, partiler kapatılmış, parti başkanları sürülmüş ve bu siyasetçiler TRT'den en ağır biçimde suçlanarak, kendilerine savunma hakkı bile verilmemiştir ve daha da acısı bu partilerin mallarına da el konulmuştur. Hiçbirinin üyesi ve yandaşı olmadığım, hatta düşünsel düzeyde karşılarında olduğum bu partilere yapılan haksızlıklara tepki gösterme hakkımızın bile elimizden alınmış olması vicanlarımızı anlatılamaz biçimde tedirgin etmiştir.

Sendikalar ve yöneticileri de yine savunmalarına olanak verilmeden en ağır biçimde suçlanmış ve aşağı-

lanmış ve taşınır ve taşınmaz malları, yapıları ellerinden alınmıştır. Özellikle bu mal almanın ne demek olduğunu söylemek istemiyorum. Çünkü bu mallar, kimi kurumların malları gibi, devlet bütçesinden ayrılan paralarla değil, işçinin alınteriyle kurulmuş, yani onların öz hakları olan taşınır ve taşınmaz mallardı.

Sayın Yargıç! Türk mahkemelerinde, yargıcın arkasında bir yazı vardır: "Adalet, mülkün temelidir!"

Peki, günümüzde adaletin temeli olan mülk nerde? Partilerin mülkü, sendikaların mülkü, Atatürk'ün mülkü ellerinden alınabilmiştir ve bu yol açılıp gelenek olursa, gelecekte de mülk güvenliği kalmayacak demektir. Buradaki: "Adalet'in temeli mülktür" yargısı padişahlık zamanındaki "mâlik"i ve bütün mülkün sahibinin o olduğunu ve adaletin de o mâlikin istemi olduğunu gösterir.

Yıkılan kurumardan biri de Atatürk'ün buyruğu ve isteğiyle kurulmuş ve yine Atatürk'ün kalıtıyla yaşamakta olan Türk Dil ve Türk Tarih Kurumları'dır. Bu iki kurum'un salt biçimsel olarak değil, özünden de yıkılmış olduğu, TRT'nin kendince beğenmediği sözcüklere yasak koymasından da bellidir. Kendilerince Türkçe değil diye yasak koydukları sözcükler arasında, Devlet Başkanı'nın soyadı "Evren" bile vardır. Devlet Başkanı'nın soyadı Türkçe değildir de necedir? Bunlar hala mı Atatürkçü olduklarını söyleyebileceklerdir?

Yıkılan kurumlardan en önemli biri de Türk üniversitesidir. YÖK yöntemiyle üniversitenin temelinden yıkılma başarısı da gösterilmiştir. Bu konuda o denli yerinde ve doğru eleştiriler yazıldı ve söylendi ve bunların hiçbirisine akıl almaz bir duyarsızlıkla, hatta vurdumduymazlıkla aldırış edilmedi ki ben bunlara bir yenisini

eklemek istemiyorum. Ancak, YÖK'ün üniversitelerimize sağladığı bu bilgi ve kültür düzeysizliğinin, bu araştırmacı kafa düşmanlığının yurdumuza uzun yıllar büyük zararı olacağını vurgulamak istiyorum.

Savunma zamanımı tutumlu kullanmak için yıkılan kurumlardan ancak bir ikisini açıkladım. Elbet bu kurumları yıkanlar, her zaman yaptıkları gibi, bitakım yıkım gerekçeleri de yaratmışlardır.

Sayın Yargıç! Dilekçemizi düzenlerken, aydınlar arasında görüş ayrılıkları olmaması için, ekonomik sorunları hiç ele almadığımızı söylemiştim. Ama neden salt bu değildi. Muhataplarımıza karşı incelikli ve ılımlı olmak için de ekonomik sorunlara değinmedik. Ancak bugünkü durum gösteriyor ki, artık Türk aydınları Türkiye'nin ekonomik durumunu yansıtan bir başka dilekçe de yayınlamak zorundadırlar. Her ne denli Devlet Başkanı, ekonomik işlerle uğraşmadıklarını, bu işleri başbakana bıraktıklarını, ekonomik işlerle uğraşırlarsa bozukluklardan kendilerinin sorumlu sanılacağını, yine TRT'den söylemişlerse de, biz bu düşünceye katılmıyoruz, ve ülkemizin aydınları olarak yurdumuzun her sorunuyla ilgilenmeyi borç sayıyoruz.

Türkiye, tarihinin en kültür düzeyi düşük yöneticilerin elinde, rüşvetin, haracın, ekonomik dalavera ve kargaşanın da en yüksek orana vardığı bir çağı yaşamaktadır. Üç günden beri Milliyet Gazetesi, F-16 uçaklarını satın almamız için ABD'nin verdiği 12 milyar 500 milyon lira rüşveti kimin aldığını sorup durmaktadır. Bu rüşvetin verildiğini, rüşveti veren Amerikalı söylemektedir. ABD' de çıkan Time Dergisi'nin bir sayısının neden Türkiye'ye sokulmasının yasaklandığını, o

Time sayısında neler yazılı olduğunu Türk aydınları çok iyi bilmektedir.

Otuz otuz beş yaşında delikanlıların üç-dört yılda namusuyla çalışarak mülti milyoner olduğu, batan ya da batırılan bankaların ve şirketlerin yardımsever devletçe kurtarıldığı Türkiye'de, memurun aylığını ve işçinin asgari ücretini yabancıların, uluslararası en büyük tefeci kuruluşu IMF'nin belirlediğini gözönüne getirirsek, aydınların ekonomik konularla ilgilenmeleri bir borç olarak yurt görevleridir.

Sayın Yargıç! Söylenecek çok sözümüz var. Söylemek istediklerimin ve söylemem gerekenlerin yüzde birini bile söylemeden sözümü keseceğim. Ancak, özgürlükler ve insan hakları ve idamlar konusuna da pek kısa olarak değinmek istiyorum.

Ülkemize, dünyanın yaşayan iki büyük yazarı geldi: Amerikalı Arthur Miller ve İngiliz Harold Pinter... Yöneticilerin bundan pek haberleri olmadı. Başbakanlığından az önce Cumhuriyet Gazetesi'ndeki bir röportajında, Tom Miks ve Teksas'tan başka kitap okumaya zamanı olmadığını söyleyen Özal'ın başbakanlığı dönemindeki yöneticilerin kültür düzeyleri, Arthur Miller ve Harold Pinter ile ilgilenmelerine elverişli değildi. Bu iki yazar incelemelerini yapıp İstanbul'dan ayrılacakları gün yaptıkları basın toplantısındaki konuşmaları sıkı yönetimce yasaklandığından gazetelerde yayımlanamadı. Siyasi polisler arkalarına düşüp bu iki dünya çapındaki yazarı aradılar ve nerde olduklarını Türk gazetecilerinden sordularsa da, o sırada uçağa binmiş olduklarından haklarında bir işlem yapılmadı. Bu iki yazar, burada yasaklanan konuşmalarından çok daha genişini, ti-

rajları milyonların üstündeki gazetelerde yazdılar. Bu yazıları, bütün Türk okurlarının, ama en çok yetkili kişilerin okumalarını isterdim. Arthur Miller'in 18 Mayıs 1985 tarihli "The Nation" gazetesindeki yazısından bir bölümü buraya aktarıyorum: "Darbe sırasında başbakan olan Süleyman Demirel gibi, kimileri de iki yıl boyunca şiddetin önüne geçmeyi başaramamış olan askerlerin iktidara el koyduktan çok kısa bir süre sonra sükuneti sağlamış olmalarını kuşkuyla karşıyorlar. Demirel'in görüşüne göre generaller kargaşanın sürmesine bile bile seyirci kalarak duruma el koymalarının kaçınılmazlığı kabul edilsin istediler. Askeri yönetimin desteklenmesinin başlıca nedeni, yeniden şiddetin başgöstermesinden duyulan kaygı."

Süleyman Demirel'in Arthur Miller'e söylediği bu kuşkuyu taşıyan Türkiye'de pek çok yurttış vardır. Onlardan biri de benim... Bütün olup bitenlerde hepimizin sorumu varken, en çok sorumlu olanların, onyed-onsekiz yaşlarındayken suç işlemiş çocukları asarak adaleti sağladıklarını sanmalarına karşıyım. Sayın Evren'in idamlar konusunda Batı ülkeleri aydınlarına TRT ve gazeteler yoluyla söylediği şu söz çok ilginç: "Bizim idam etmemize karşı çıkıyorlar. Bu bizim işimizdir. Onlar idam etmiyorlar diye biz onları tenkit ediyor muyuz?"

İdamın lehinde ve aleyhinde tarih boyunca çok sözler söylenmiştir ama, idam cezasını bu türlü savunmak kimsenin aklına gelmemiştir.

Devlet Başkanı, özel mahkemeler kurdurmamış olmasını bir demokratik gösterge sayıyor. Atatürk'ün İstiklal Mahkemeleri kurdurttuğu unutuluyor. Özel mahkemelerin bile kararı olmadan insanlar Ortaçağ yönte-

miyle özgürlüklerinden ve haklarından yoksun bırakıldılar. Bu durumda özel mahkemelerin kurulması çok daha iyi olurdu. Ben, Süleyman Demirel'in politikasının tam karşısında bir yazarım. Bülent Ecevit'in karşıtı değilim, ama yandaşı da değilim. Gerek bu iki eski başbakan ve parti önderinin, gerek başka politikacıların, yasadışı olarak, mahkeme kararı olmadan, tam keyfi bir biçimde suçlanmaları ve kendilerini savunmalarına izin verilmemeleri ve cezalandırılmaları beni aydın bir yurttaş olarak çok tedirgin etmiş ve dilekçe girişiminde bulunmamı zorunlu kılmıştır.

Demokrasinin tam karşıtı yönetimlerin özelliği nedir? Kitap yakmalar. Türkiye'de mahkeme kararı olmadan yüzbinlerce kitap yakılmaktadır. Bu kitaplar için hiçbir kovuşturma açılmamıştır. Kitapları yakılan kişiye bedeli ödenmemiştir. Bunun adı demokrasi midir? Türkiye'de film yakılmaktadır, hem de TRT'nin milyonlar harcayarak yaptığı film yakılmaktadır. Bunun adı demokrasi midir?

En önemli konu olan işkenceye çok kısa olarak değinmek zorundayım.

İşkence, bir kimseye maddi ya da manevi olarak yapılan aşırı eziyet demektir. 1980, 12 Eylül'ünden sonra yapılan korkunç işkenceler resmi görevlilerce de belgelenmiştir. 2969 sayılı eleştiriye engelleyen yasanın kalkmasıyla bu işkenceler ortaya konulunca, çağımızın yüz karası olaylar yaşandığı anlaşılacaktır. Her şey bir yana, işkencelerin en hafifi ama insan onuru kırıcı olanını söyleyelim: Kim söyleyebilir, hangi makamdaki kişi, hangi yetkili iddia edebilir ki, sorgulamalarda sanıkların ifadeleri gözleri bağlı olarak alınmamaktadır.

Zamanımın yetersizliği bakımından sözlerimi kesiyorum.

Bu savunmamı yazarken konuşmama bütünüyle izin verilip verilmeyeceğini bilmiyorum. Ama ben konuşabilirim düşüncesiyle yazdım. Bu savunmam salt mahkeme ve savcı için değildir. Asıl okumaları gerekip yararlanacakların okumalarını dilerim.

Bu davayı açan ve açtıranlara, bana bu konuşma fırsatını verenlere, söylemek istediklerimin pek azını bile olsa açıklama şansını verenlere çok teşekkür ederim. Saygılarımla.

Aziz NESİN

“ Beni Türk Ulusunun tanıklığı önünde vatan ha-
ini ilan ederek aşağılayan Devlet Başkanı Kenan
Evren'i mahkemeye vereceğimi burada bildiri-
yorum. Borçlar Kanununun 41. ve 49. madde-
leri ile Medenî Kanununun 24. maddesine göre
manevi tazminat davası açacağım. Dokunulmaz-
lığı yüzünden şimdiden ceza davası açamıyor-
sam da, dokunulmazlığı kalkınca T. Ceza Kanu-
nunun 480-482. maddelerine göre ceza davası da
açacağım. Devlet Başkanı Evren'in dokunul-
mazlığının düşmesine dek yaşamım elvermezse,
onu en yüce ve en yansız adalet yeri olan zama-
nın, yani tarihin yargılamasına bırakıyorum. ”